

الذير والاكبر

۱۹۱۳ نويسار

۲ نجی سان ۱۳۳۱ سنه ذی الحجہ ۲۴

تفسير

ان الله لا يستحيى ان يضرب مثلاً ما بعوضة فما فوقها فاما
 للذين آمنوا فيعلمون انه الحق من ربهم واما الذين كفروا
 فيقولون ماذا اراد الله بهذا مثلاً يضل به كثيراً ويهدى به
 كثيراً وما يضل به الا الفاسقين الذين ينقضون عهد الله
 من بعد ميثاقه ويقطعون ما امر الله به ان يوصل ويفسدون
 في الارض اولئك هم الخاسرون

ان الله لا يستحيى ان يضرب مثلاً ما بعوضة فما فوقها.

ترجمه:

لله چرکي و آندن استون و بيوک نرسه لرني اورني برله مثال
 يتودن نار تونماي (حاجت اورنده موندای نرسه لرني ذکر ايتو عقل
 حکمتکه خلاف دگل).

فاما الذين آمنوا فيعلمون انه الحق من ربهم.

ترجمه:

س ايمانلی كشيلىر موندای مثال ذکر ايتونك الله طرفندن بولغان حق

وتیوشلی اش ایدکینی بله لر و اشانالار . (بر جهت دن ده شبهه گه تشما
و باشقهغه و سوسه سالمایار).

واما اللدین کفر و ا فقولون ماذا اراد الله بهذا مثلا .

ترجمه :

اما کافر لر : الله مونک بر له نیندای مثال نله گان دیلر (موندای او
مثال لرده نی فائده بار دیوب مثالک و قرآنک اللهدن بولم
شبهه انور گه سلتاو قبالار).

یضل به کثیرا و یهدی به کثیرا .

ترجمه :

الله موندای مثالر کلتور و بر له بایناق کشیلر نی آز در ا و بایناق لار
کوندره . یعنی موندای مثالر سبیلی اعتقادلی و صاف کو کللی مؤ
بر له عنادلی ، بوزوق قلبلی ، و سوسه لی کافر لر آیریلوب بلونه
مؤ منلر نک ایمان و حسن اعتقاد لری ، کافر و منافق لر نک عناد و نفاق
میدانغه چیقا . هر کمنک اوز قصدی و نیتی و کسبینه کوره الله
هدایت و ضالالتی آنده خلق قیلا . شوناقدن الله کوندره
آز در ا دیوله در .

وما یضل به الا الفاسقین الذین ینقضون عهد الله من
میثاقه و یقطعون ما امر الله به ان یوصل و یفسدو
الارض اولئک هم الخاسرون .

ترجمه :

ضرب مثل بر له ، الله تعالی نک نغو تو لغان عهدینی بوز غو چی ،
قیاورغه بیورغان او رنلرینی کیسگو چی ، یرده فساد قیباغو چی فاسقلر

ضلالته سالادر. بو گروه اوزارینه زیان ایتکو چیلدر (۱).

ایضاح و تفسیر:

الله تعالی دین و ایمان یوللرینی خلقنک فہم و عقللرینہ یقینراق یول برلہ آکلاتو، و آنلارنک اوگر ندکاری نرسہ لر برلہ عبرت نورلک مثاللر کلتوروب و عظ و خطابت روشنیچہ آنلارنی ہر نرسہ نی درست آکلارغہ اوگر اتو قصدیلہ گاہا واق حیوانلر برلہ دە مثال ضرب ایتہ در. انصافی و پاک وجدانلی کمسنہ لر اول مثاللرنک ہر قابوسندن عبرت و فائدہ آلالار. ولکن عنادلی کشیلر، قرآندن نچوک بولسہ دە برر شہہ تابارغہ تر وشوب تورغان کافرلر بوندای ضرب مثلردن و سوسہ نوب ضلالت یولینی اختیار ایتہ ار. بس اللہ تعالی آندای کشیلر نی ہدایت قیلما ی بلکہ شول شہہ ووسوسہ۔ رزندہ فالدر! در. اصلدہ دە آندای ووسوسہ یولینی اختیار ایتکو چیلر اللہنک عہدینی رعایہ ایتماو چیلر، و آنک حکملرینی برینہ کلتور ماو چیلر، بلکہ ہر اشلرندہ فتنہ و فساد یولینی اختیار ایتکوچی اہل فسق و خسرانلر در۔

عالم جان البارودی۔

[۱] بو آیت بعض علما قولنچہ ذباب (چین) و عنکبوت (اورمچک) برلہ ضرب مثل قیلغاندن بعض یہودنک طعن ایتدکندن صوگ نازل اولمشدر۔ ترآننک آیت و سورہ ترییلری ترول تریینچہ دگلدر۔ اشبو سورہ باشندہ غی مثاللر سیلی شہہ لنگان کشیلر نی ردایتوب اینگان دیمک دە جائزدر۔ بو وقتہ: بو قاریدہ غی قابوز لغان اوت، بلوت و یغمور امثالی برلہ ضرب مثل قیلوغنہ دگل، فائدہ لی بولغاندہ واق چین کچی نرسہ لر برلہ دە ضرب مثل قیلغی منافی حکمت و مخلف۔

صلاحت دگلدر دیمک بولور۔ ابن کثیردہ اشبو احتمالی اولی کورمشدر۔

حديث

(۱۵) اَرْحَمُوا تَرْحَمُوا وَاعْفُوا وَيُغْفَرْ لَكُمْ. حديث صحیح

رواه احمد والبخارى فى كتاب الادب المفرد والبيهقى فى كتاب
الايمان عن عبدالله بن عمرو رضى الله عنهما.

ترجمه: كشيگه رحمت ايدگز اوزگز گاده رحمت ايدلو
كشيك گناهينى يارليقاگز سز نكيني ده يارليقارار.

ايضاح: هر كم حقدنه لطف و مرحمتلى بولمق، قصور
بولغان كشيگك قصورينى عفو ايتمك كوركام خلقدر. رحمت
كوكلك صافلقندن، صافلقندن، يموشافلقندن توغادر بولمق
ايمان وحسن اعتقاد اثر بيدر. مرحمتسزلك، شفقتمسزلك، قن
كوكلك قساوتندن كلگان مذموم و مكره خلقدر. الله تعالى رحمت
غفوردر بنده لربنكده رحيم غفور بولوينى سويادر. بنده
وكوندز حتى ساعت بساعت گناه قيلدغى حالده اللهدن يارليقارار
وكيچورو كوته، وهر حالده اللهدن مرحمت اميد ايتنه؛ بس
اوزيده يارليقاوغه مرحمتكه محتاج كشيگه اوچراغانده البته يارليقارار
و مرحمت برله معامله قيلورغه تبوشليدر.

تورلى حديثلرده الله رحمت قيلغوچيلارغه رحمت قبل
عفو ايتكوچيلارنى عفو ايتار ديو كلمشدر. بنده لربن آرا
رحمتكه، قزغانوغه و ممكن قدر ياردم ايتوگه لايق ذائلر هر
يتيم بالالار، ياردمسز فالغان طول خانونلر، بلا و قضاغه دو
بولغان مسلمانلر، اوزينى تربيه ايتنه آلماغان عاجز كمسنه لربن
حتى هر قابو ياش بالالارغه شفقت و رحمت برله بولو رسول
صلى الله عليه وسلم طرفندن بيورلغان ورسول الله اوزى
روشلى بولغان. امام بخارى و مسام ابوهر برددن روايت ايتكان حد

رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرت حسن رضی الله عنه نی او پکانده
 ناز بالالارنی او پمایمز» دیگان بر اعرایب گه رسول الله کراعت
 کورساتوب «رحمتسز کشیگه الله رحمت فیلماس» وارد اولمشدر .
 بس هر قایو آنا و آنا بالالارینه، استاذلر شاگردلرینه،
 خواجهلر خدمتکارلرینه رحمت و شفقت اوزره بولوب شریعتکه
 جنایتلری بولمغانده اوز نفسلری ایچون آچو وجفا نیکورمای
 عفو برله معامله قیلقلری تیوشدر . انس بن مالک رضی الله عنه
 «رسول الله صلى الله عليه وسلم گه اون ایکی سنه ملازمت قیلدم
 و خدمتنده بولدم . نیک بولای قیلدک، نیک قیلما دک، دیدکینی ایشتمادم
 و نفسی ایچون آچیغلاندقینی بلمدم» دیمشدر . حدیثی صحیحین ده و امام
 ترمذی نیک «شمائل» اسملی کتابنده مذکوردر . هر قایو مسلمان هر قایو
 اشرنده رسول الله صلى الله عليه وسلم نی اورنک توتوق و آکا متابعت ایتمک
 لازمدر . فرآن یخشیلارنی الله نیک رحمتینه لایق کمسنه لرنی
 «والکاظمین الغیظوالعافین عن الناس» دیو صفتلامشدر . «آچیقلارنی
 سوندردو چیلر، آدیلردن کیچوردو چیلر» معنا سننده در .

(۱۶) استعینوا علی امورکم بالکتمان . بعض روایاتده
 «علی انجاح حوایجکم بالکتمان فان کل ذی نعمة محسود» رواء الطبرانی
 والبیهقی والقضاعی وابن عدی والعقیلی . بو حدیث سند جهنتجه ضعیف
 ایسه ده معنی و مضمون اعتبار یله درست و حکمتلی سوزدر .
 ترجمه: اشلرگز گه گیزلو برله یاردمله نگز (اشگزننی بولور
 بولماس چاغنده شاو لاما گز) هر نعمت صاحبینه حسد ایتدولر دیمکدر .
 ایضاح: اشنی باشده اوق (بولوب یتماس بورون) فاش
 ایدلسه دشمانلر، حاسدلر آراغه توشوب اشنک یولده فالماقی
 احتمالدر . بعض دوستلرنکده قصور فهم و نقصان عقل سببلی اشنک
 روش و حالینی آکلاب یتمدکن مانع بولمقلری بعید دگلدر . مثلا:

تجارت اشنده فائدهلى كورلنگان ماده لرده حاسداردن زيان بولور
 حج سفرى كىبى اوزاق ومصار يغلى عملده نقصان عقل وقله ديانته
 ياكه سارانلقدن خاتونلرنك بالالارنك مانع بولوى، ايلك اهميتلى بولور
 صدقه جاربه وسائر خيرات بابنده اوشانداق وارنلرنك آرن
 تشولرى احتمال، بلکه تجر به ايله ثابتدر. شونلقدن قياچاق آرن
 الله تعالى كه استخاره وعقللى دوستلرغه استشاره ايتدكدن صو
 كوكل اولتورسه كوب شاوامى، متوكلا على الله اول اشكه كرشه
 وهمت برله تمام ايتمك تيوشليدر. بوخسه اوكنچكه گرفتار
 بولمق ممكندر.

رسول الله صلى الله عليه وسلم صوغش سفرلرينه چيقار كر
 باراسى طرفينى آچق بلدرماى، دشمان طرفندن جاسوسلر بولور
 قالسه آكلاماسداى روشده كتمان برله حركت ايتيه ايكان.

تجر بهلى الوغ كشياردن قالمه «استر ذهبك وذهابك ومذهبك
 مقاله حكيمانهدر. آفچه كنى، فايچان وفايده كيدشگنى، و- ضرور
 بولماغانده - چن فكر ومسلكگنى. ياشير ديمكدر.

۱۷) استمعينوا على اطفاء الحريق بالتسكين. بعد
 روايانده «اذا رأيتم الحريق فكبر وافانه يطفئه» كلمشدر. روى الاو
 البيهقى والثانية الطبرانى وابن عساكر.

ترجمه: يانغين (پوزار) سوندررگه تكبير برله ياردمله
 يانغين بيك خوفلى، الله طرفندن ييارلش بر دنياوى آرن
 وعذاب بولغانغه اللهغه صيغونمق، آنك عظمت وكبر ياسيني
 ايدرك آكايالوارمق بيك اميدلى اش وفائده ايتمكى معقول بولور
 برر وشدر. تكبير وقتنده يانغيننك سونمكى سبب ظاهر يدن بار
 يالغوز تكبير واللهغه يالوارمق برله بولور ياكه تكبير شرافت
 الله تعالى اسباب ظاهرهنى يتوشدر و آنلارغه تأثير ويرر هر
 تقدير دده تكبيرنك ياردمى ثابت بولور. عالم جان البارودى.

تسانی حقنده

(مقاله سابقه مزه متعلق)

من القديم فصحا بیننده امثال سائره مجراسنده جاری اولان کلاملردن بریده شبهه یوفکه (کلام الملوك ملوك الکلام) اولدیغی کیی ییگریده (ارباب الدول مله مون) کلاملاریدر. بعض ملوکلدن صادر اولان بعض بر او یغونسز کلاملاری ایشدنلردن، و بعض بر ارباب دولدن سرزده ظهور اولان یاقشسز ایشاری کورنلردن بعضیلاری بو سوزلرک یالان و اویدیرمه اولمه لر بله حکم ایتمه ده درلر. فقط آنلرک بو حکملاری حقسز و غیر صحیحدر. چونکه کلام مذکورلر موجباً کلیه دگلدلر لرکه آنلرده اولان حکمک بعض ماده لرده تخلفیه منتقض اولسون. بلکه قضیه مهمله در لرکه بونک صدقینه حکم مذکورک بعض ماده و افرادده تحقیق کافیدر. و حکم مذکورک بعض ماده و افرادده تحقیقنده ذره قدر شبهه یوفکر.

ایشته بوجمله دن اوله رق اشبو یاقین و قتده شریف حضرتلرندن تقیره صادر اولمش بر خطا بدرکه (۱) سائرلره بر معیار و عبرت اولسون ایچون «الدين والادب» مجله مبعله سی صحیفه لرینه درج و نشرینی مناسب کوردم.

مقاله سابقه مده شریف حضرتلرینک حرم شریف مکی ده نشر علم و معارف خصوصنده اولان تشبثات سامیه لرینی یازمشدم. و او وقتده شمیدیکی زمانده حرم شریفده تدریس اولنمه ده اولان علوملرک و کتابلرک و طرز تدریسک نقصان ایدیکلرینی، و بونلرک جهة (۱) بوندن، مذکور ایکی کلامه مصداق اوله چق شریف حضرتلردن الکر شو کلام صدور ایتمش دیه آخلاشلمه سون بوندن ماعدا یک چوق حکمت آمیز کلاملر صادر اولمه ده ایسه ده آنلرک مانحن فیله تعلقلری اولدیغندن آنلری بوراده یازمورز.

نقصانلرینی، و بو نقصانلر موجود اولدقلری حالده طریق تدریس
اصلاحی، و علومک مطلوب در جهده نشر و ترقیسینک غیر قابل و بو
ایچون خار جدن مصر و شام کبی یر لردن بعض بر پیداغون
متخصص علماء ذوی الافتدار و الاعتبار جلبی لازم اولدیغنی بالیبا
بر لایحه قلمه آله رق تقدیم ایتمه یی دوشنمشمدم . و بو دوشونچه
مولانا السید عبدالله زواوی حضر تلرینه سو یلدیگمه اوده معقول
و مناسب کورهرک حتی علمالرك بو خصوصده اجتماعلرینه قد
اولسه دهها مناسب اولور دیه استعجالده کورستمشدی . فقط او وقت
بر پارچه صبر ایدهرک ایشک نه راده یه کله چگینه، و نه کبی وضع
آله چغینه منتظر دور مق مناسب کورلمشدی . علما جمعیت یابو
جمعیتده اولان قرارلرینی شریف حضر تلرینه افاده ایدوب، شری
حضر تلریده بو کتا رضالق کورستردکن صگره (اقدم بویله اولمز این
بویله یایمق لازمدر) دیهرک میدانه آتیلوب بوش بوغازلق فضول
اظهار ایتمک منافی آداب و مغایر مدنیت اولدیغندن بز لرده فد
سابقدن بالکلیه واز کچمدیکسه ده بالضر ورة وقت مناسبنه تأخیر ایدوب
او وقت اختیار سکوت ایتمشدک .

بوندن اون اون بش کون اولیسی جمعده کون حسب العاده شری
حضر تلرینک زیارتینه کتدم . بر پارچه ایرکنچه اولدیغندن بال
کندینی تنها بولدم . بعدالز باره اوتورمه یه اشاره بیوردیلر . اوتور
سؤال خاطر دن صگره لطف ایدهرک: « فلان، سز لرده سائر علماء
ایله بر لکده نشر علوم و معارف ایتمه یه سعی و غیرت ایدگز » بیوردی
پالیتیکا و ده اطوغریسی نفاق طریقین اختیار ایدرسه ک « انشاء الله سید
هم سیادتگزده هر شی اولور کیدر » دیمه لی ایدک . فقط بویله کندیمچ
و نفس الامر دده پک قیمتدار اولان بر مسئله مهمده بو لطفه فار
پالیتیکا و نفاق طریقینه سلوک ایتمه یی وجدانم قبول ایتمیوب ز

فاصله بچه فکر سابقه شریف حضرتلارینه انها ایتمه نك تام صراسیدر دبهرك لانه ده نه یازه چغمی دوشونمش ایسه م كافه سنی شریف حضرتلارینه سو یلدم. بوگا قارشى شریف حضرتلاری بر پارچه سكوت و وضعیتینك تغیر یله جواب رد ویردبكلری كبی،

«یا فلان بز ایشی بیولتمك، و بر طاقم قیل و قالی موجب اولور درجده یایمق ایستیمورز. مه ما امکن هر کسك ممنونیتی و رضالغی ایله تدریجی صورتد. یایمق ایستیمورز. بو دفعه بر باصمه بی (باصقچی) چیقارسق ایکنچی دفعه ایکنچی، او چنچی دفعه او چنچی باصمه لاری چیقارز. و شویله تدریجی طریقله ایشكده نه ایتینه ایر شیرز» بیوردیلر. بوگا قارشى بو فیه برده تکرار: «شریف حضرتلارینك تشبیهاتینه قارشى کیم اعتراض ایدوبده کیم قیل و قال چیقاره چق؟ دیدك، «چیقار لر لر، نظائری و قوع اولمه ده در» بیوردیلر [۱]. «چیقار سه لر نه ضرر؟ بوگا بر سو نتیجه مترتب اولمز» دیدك «نتیجه حسنه ده مترتب اولمز. اختلاف و جدال و قیل و قالدن هیچ بر وقت منافع و فوائد حاصل اولمز. ایشی ایلیك طریقله یایمق مکن ایکن آنك خلافینه کیدلمك مقتضای عقل و سیاست دگلدن».

بیوردیلر. بونی ایشندکدن صگره پک چوق شیلر یالکز خاطر عاجزی یه دگل کوزیمك آلدینه کلهرک آرتق کندیمك اصابت ایتدیکی ادراک ایدهرک شریف حضرتلارینك دیدبکلرینی. ورأی عالیلرینی تصدیق و اذعان ایتمه یه کندیمده مجبوریت حس ایلدم. و او وقت بگا اشبو مقاله عاجزینك باشنده اولان ایکی کلامك

[۱] بوسنه شریف حضرتلارینك انتخاب ایله واقع اولمش برینك بلدیبه ریاستنی تصدیقنده ایچه قیل و قال وقوعه کلمشدی. بویله دیمکله بوگا اشارت بیور بیور.

صدقى كونش كى جلوله گير اولدى . اولرده هر نصلسه فيو مدر كه دن زائل اولمش (يسروا ولا تعسروا بشروا ولا تنفروا) و (ماكان الرفق فى شىء الا زانه) و (العجلة من الشيطان ، والاب من الرحمن) و (يُدرِكُ بالتأني ما لا يُدرِكُ بالعجلة) كى نيجه نيجه احاديث نبويه لر وارد خاطر اولديلر .

فى الواقع بويلاه در . بزم مسقط رأسمز اولان مملكت مزده اكر طريق تدريس و تعليم ، و كرك بشقه سى اولسون اصلا امور عقلا و علما و ارباب تدبيره تفويض اولنوب اداره امور ك طرفه اولمه سنى بيلمه ين مغرور جاهل كنجلر كندى باشلرينه حر كم ايتيموب آنچق بيو كلرك ارائه ايتديكلرى طريق اوزره يوره ايديلر اوراسنده بودر جه بيتمز دو كمنز اختلاف و نزاع وجدال اولمزدى و وحدتمزه خلل و نقصان طارى اوله رق بو قدر ضعيف و ناتوا دوشمز دك ديدم . چونكه هر شينك منشأ و جودى ، و روحى و بقاسى و حدى اولديغندن قرآن عظيم الشانده حق جل و علا حضرتارى بو امر حومه يه (واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا) الآية و (وا تكونوا كالذين تفرقوا و اختلفوا من بعد ما جاءتهم البينات) الآية بيوردلارى كى هارون عليه السلام دن حكاية (انى خشيت ان تقو فرقت بين بنى اسرائيل) الآية ديمه لرى ايله عبادت عجل حدوت و قتمده بيله حدوت تفرقندن قورقورق عبادت عجلدن شدتله من ايتمديكى ، و موسى عليه السلام ك بو عذرى قبول ايدمرك كنديسى و برادرى ايچون مغفرت و رحمت طلب ايتديكى بيان ايديبور و وحدة اسلامه خلل كلمسون ايچون فخر كائبات افنديمزر ص الله عليه وسلم (ليس منا من دعى الى عصبية ، و ليس منا من فانا عصبية و ليس منا من مات على عصبية) و (لينتهين قوم يقتخرون بآياتنا الذين ماتوا انما هم فحم من جهنم اوليكونن اهون على الله من الجود

الذی یدْهده الخُرأ بانْفه) الحدیث و (من تعزى بعزاء الجاهلیة
فَاعْصُوهُ بهن ابیه ولا تکنوا) و بونلرک امثالی نیچه نیچه حدیث
شریفلرده کمال شدت و حدتله اسلامدن ماعدا امتیاز اتلرک کافه
سینک محوبنه چالیشمشدر [۲]. و (من فارق الجماعة شبرا فقد خلع
رقبة الاسلام من عنقه) بیور مشدر که بونی (ومن يشاقق الرسول
من بعد ما تبين له الهدى ويتبع غير سبيل المؤمنين نوله ما تولى ونصله
جهنم) الآیة آیتیده تأیید ایتمهده در. و (من وقر صاحب بدعة فقد
اعان في هدم الدين) حدیثی دهها دهشتلیدر. بو تشدید اتلرک سببی
ادنی بر تأمل ایله کون کبی ظاهر در. چونکه هر سینک وجودی بر
طاقم اجزا و افراد لرک بر نوع مناسبت ایله اجتماع ایدرک آنلره
بر وحدة اعتباریه و هیئة وحدانیه حصولندن نشأت ایدر. مثلا
جنس بعید اولان جسم بر طاقم جزء الذی لایتجزی، و یا خود
اجزاء فردیه لرک یکدیگر لرینه صیم صیقی بر ارتباط ایله مرتبط
و مجتمع اولررق بر وحدة اعتباریه حاصل ایتدیکلرندن آنلره جسم
دینلور. و بر طاقم طاشلر کیر پچلر و آغاچلرک نوع خاص ایله
ارتباط و اجتماعلرندن حاصل اولان هیئة وحدانیه یه خانه، دکان،
مغازه، خان و سرای، و بلد اسملری و یریلور. و بر قیچ داننه قیل
وسوس، و یوکه لرک طرز مخصوص اوزره ایشلوب اور یلمه سندن
حاصل اولان و حدة اعتباریه یه ایب، و باغ، و آرقان، (خلاط) دینلور.
و بشقه شیلرک حتی انسانلرک وجودلریده طبق شو قیاس اوزره در
و بو اجتماع و ارتباط و مناسبت که ایتبعی برپا اولوب و حدة مذکوره

[۲] ایشته بو احادیثلرندن رفق ولین هر برده اولمبوب و لکل مقام مقال
و فنیچه شدت برنده شدت کوسترمک لازم اولدیغنی ارائه ایتمهده درلر که
[خيار امتی احداؤها الذین اذاروا المنکر بظهورن الغضب] و [اذا غضب
احمرت عيناه و علاصوته] بو قییلدندرلر. بونی گوزلچه بیلمه لی.

من جمیع الوجوه صاغلام اولور سه اوشیک و جو دبنده قوی و ص
غلام اولور. اجتماع و ارتباط و مناسبت کو شر سه یو مشار سه یو
نسبتنده و حدته ده کو شکلک عارض اولوب اوشیک و جو دبنده ده
طاری اولور.

اگر بعض اجزا و افراد او و حدتدن انفکاک ایدر سه آنلور
نسبتنده اوشیک ضعفیتی دهها زیاده لشور. ایشته بالاده گی (من و
صاحب بدعة) الخ بونک ایچون دینلمشدر. و بو منفک اولان ا
و افراد، اوشیک اسمی و بر بلمز. مثلاً بر خانه دن ساقط اولان
طاش و بر آغاچ و بر کیر بیچ پارچه لرینه خانه، و خانه نک اجزا
دینلمز. و اهل اسلام، و اهل السنة و الجماعة و جو دینی تشکیل ای
افراددن انفکاک ایدن بعض افراد اسلام و اهل سنت دینلمز. ا
ایشته بالاده گی (من فارق الجماعة شهر) الخ و (ما ائین من الحی
میت) حدیث شریفارینک سری بوراده ظهور ایتدیکی کبی شیخ عبد
ابن سهل التستری حضر تلرینک (اول من مات من الخلق ابلیر
دیدیکی قولینغده سری بوراده تظاهر ایدر. چونکه ابلیس
و استکبار و عنادیلله اللهک امرینه مخالفت ایدوب حاله اولی
زوالیله ملائکه لر بینندن انفکاک اولمه سی (موتی) حکمنده در.
حقیقه اولمه سیدر. اگر برشینک و جودی آنلردن ترکیب این
اجزا و افرادلر آرالرنده منشأ اجتماعلری اولان مناسبتلرک انقض
سبیلی یکدیگرلر نندن بالکلیه منفک و منفصل اولور سه لر او
اوشی بالکلیه مضمحل و متلاشی اولور کیدر (و یحو الله ما
ویشت و عنده ام الكتاب - ای صور العلم الالهی و الاعیان الثابته

(۱) بونک زیاده تحقیقنه واقف اولمق ایستهین ذات (اولنک کالانعام
هم اضل) آیه کرمه سنده و (یحسبون انهم منکم و لیسوا منکم) و یاخود (بحر
انهم من امتی و لیسوا من امتی) حدیث شریفلرینی ایچه ملاحظه بیلسون
(و یحلفون بالله انهم لمنکم و ما هم منکم) آیه کرمه سی بوندن دما واضر

ایشنه امتلر، ملنلر، اقوام و دودولت لارک و جودلرینی، و قوتلرینی وضعیتلرینی و موجو و اضمحلاللرینی اشبو و حدنک و جودندن، و فوتندن، و ضعفیتندن و انعدامندن آرامه لیدر. بونی بیلیدیکن صغرہ اصلاح ادعاسنده اولان ادبا و محرر لریمز ایستر تفرقه و اختلاف و جدال مسلکی تقویه یه صرف مساعی ایتسونلر. ایستر مهما امکن تفرقه و اختلافی موجب اولان شیلری ازاله، و هیچ اولمزسه سعی و غیرت ایدرک تقویه و حدت، و هیئت و حدانیه یه بئدل مکت و مقدرت ایتسونلر، مخیردر لر.

بیت: من نمیگویم زیان کن یا بفکر سود باش

ای ز فرصت بیخبر در هر چه باشی زود باش

دیگر: دل عالمی بسوزی چو غدار بر افروزی

توازی چه سود داری که نمیکنی مدارا

دیگر: آسایش دو کیتی تفسیر این دو حرفست:

بادوستان مواسا، بادشمانان مدارا

بوراده بالخاصه (واذکروا نعمه الله علیکم اذکنتم اعداء فالق

بن فلو بکم) الایه و (والف بین فلو بهم) الایه کریمه لرینی، و بونارده

اولان تالیف فلو بله اولان امتنانی، و :

«من یزرع الشوک لم یحصده عنباً». مصراعنی، و (اذا قلت قولاً

تسمع عشره) مثالنی نامل و ملاحظه قیلدمله توصیه ایدرک جناب حقک

جمله مزی بو آیات قرآنیه، و احادیث نبویه، و آیات حکمییه، و امثال

ادیه لرله مستفید و حصه مند ایتماسی آرزو سیله ختم کلام، و جمله یه

اظهار کمال احترام ایلرم.

جمله یه بالخاصه سلام مخصوص اهدا و خاطر خطیر لرین

استفسار و بو طرفک طرز معیشتینک کما فی السابق جریان ایتمه ده

اولدیغنی اخطار ایلرم.

« کلکم اخذ الجام ولا جام لنا * ماضر ساقی القوم لوجاملنا »
 وفتحہ « الدين والأدب » مجلهٔ مبجله سنی بورایه ارساله داعیلر
 خوشحال ایلدیکی کیی بوبقهٔ مبارکه رفلرنده بولندیر مقله مج
 لرینیده متشرف قیلیق مناسب اولمه سنیده اشعاردن کیری طور
 هر شیک زکاتی واردر . بزیمده بوقدر اوزاقی نقطهده وادی غیرد
 زرعه کائن طلبه لریمزله زکات وهر نوع صدقات و میراته مصر
 اولمه مز وارسته بیاندر . بویله زیاده سیمله محتاج معارف اولان
 بقعه یه زکات معارف و معلوماتی نقلک جوازی دگل رجحان بل
 لزومی نزد عالیلرنده محتاج ایضاح دگلدر . برکت و برسون مق
 سابقه یی اسلام دنیا سنده کوردکده بومقاله ناچیز انه یی تحریره باء
 و مشوق اولدی .

مجله بالذات کندی کلورسه او وقت آره صرا خوش
 اولدیغمز وقت بویله مقاله لر تحریر وارسالی ظهوره کلمه
 طبیعیدر . بور اسنده شایان تحریر غرایب احوال بوقدر . طنجلر
 وراحتلکدر . و بر مقدار احوالده دین و معیشته تحریر اولندی
 تنزلا اورادن مطالعه بیورر لر . باقی الفت و مودت افندم ، الل
 امانت اولک . چوقدن مکدن عین زبیده حقننده مولانا سید زو اوب
 تألیفی (بغیة الراغبین) نام بر رساله پوسته ایله ذات عال
 گزه ویولدز وشورا ووقت و دین و معیشت و نور و ایبدل ادار
 خانه لرینه بر نسخه ارسال اولنمشدی . ظن ایدرسم هیچ بری واص
 اولمدی چونکه اعلام ایتمدیلر .

محمد مراد .

ملا عالمجان البارودی طرفندن دولتو ممتی الاورنبورغی حضور عالیترینه - مراجعتلرینه بناء - مدارس اسلامیه خصوصیه قدیم ایتلمش لایحه صورتیدر .

بسم الله الرحمن الرحيم

روسیه حکومت عالییه سی، تحت حمایه سنده اولان مسلمانلرنک ارچه سینه دینلری ایچون حریت ویرگان، دین اسلام اوزره شامکاری ایچون اذن و مساعده ایتکان، اشبو اذن و مساعده نظامی نانون، ؤبد ایدلگان. شونلقدن روسیه ده اولان مسلمانلر قلبلرینی وطنلرینه باغلاب، حکومتلرینه محبت و اطاعت ایتوب یشاب کدلیر . و موندن سوکده ده شولای یشامک عزمنده لردر .

حکومه عالییه و سائر هر بر فکر و بصیرت ارباینه معلومدر : هیچ فایودین علمسز قائم بولمای، و هیچ فایو ملت زمانه سینه واحوال خصوصیه و عمومیه سینه کوره علم و تربیه کورماسه دینلی، وطنی و حکومتی ایچون فائده لی ملت بولوب یشای آلمای. هر فایو ملتک بر مملکتده دینلرینی ساقلاب، حکومتلرینه صداقتلی، وطندا تلی برله الفتلی، وطنلرینه فائده لی بولوب یشامکاری ایچون شول مملکتده جاری بولغان اصلاحات و ترقیاته و اسباب معیشت و حیاته موافق و وشده دینلرینی او گرنمک، دیانتلری و حیانتلری ایچون دینلری اقتضاء و مساعده ایتدیکی قدر علوم و فنون حاصل ایتمک، و تهذیب خلق و حسن تربیه کسب ایتمک لازمدر .

بناء علیه روسیه مسلمانلری ایچون ده تیوشلی بولادر : خلقنی دینا و اخلاقا تربیه لی و استقامتلی، حیانا بصیرتلی و تدبیرلی، سیاست حکومته متبوعه لرینه صداقتلی، وطنلرینه فائده لی ایتوب آلوب بار رلق و ارشاد ایدرلک، هر ولایت و ناحیه ده ولزومنچه بولغان حله لرده، دیننی کامل تانوغان و توتقان و قانون مملکتنی بلگان

بخشى عالملى، و بصيرتلى اماملى و خطيبلى، مدرس و معلملى بولسون .

موندای يول باشچىلىرى يتوشدرومك ايچون اسلامنك برنچ عصرندن بىرو متوارث، و دولت روسيه و سائر دول دنيا حضور لرنده مقبول و معتبر بولغان طريق و مسلك - بيوك اوقو و تر خانلر تورغوزمق، مكتب و مدرسه ناملرنده اولان مقدس عمارنلر يتوشدرومك برله گنه، و شول مقدس مكتب و مدرسه لرده چن اسلام طرفندن اشارت، دول متمدنه طرفلرندن قبول ايدلنگان تربيه و پروگرام و قنچه تيوشلى بولغان فنون و معارف اعانتلىرى احسن تربيه و یرمك برله گنه ممكن بولادر .

مسلمانلرنك بو مقصد مشر و علمى و مسلك مرغوبلىرى عص اول اسلامدن بىرو بولغان تاريخ ايله ثابت و حكومه متبوعه لربى مدارس روحانيه لرى كیفيتلىرى ايله مؤيد و مبرهندر .

دين نظر نچه

تفصيل دين اسلام (قرآن، حديث، مجتهدلرنك دينى درس آكلاب قويغان قانون دين (فقہ) اقتضاسنچه و بواقتضانك زمانه انطباقى حسبنچه مسلمانلر ايچون دينلرینی يخشى اوقور و بلر و حیات مدتلرنچه دينلرینی توتار و يخشى ساقالار ايچون هر قريه و محله ده مكتب لازمدر .

بو مکتبه ده: درست روشچه قرآن حديث او گرانو، تربى اوقو يازو او گرانو علاومسینه ديننى حقیقه محمد صلى الله عليه وسلم نك الله طرفندن كلتوردکینی و بزگه قدر ساقالانوب كلده يخشى آكللاو و بويولده درست حس حاصل ایتو ايچون سبر و توار يسخ انبیا و تاريخ اسلامدن خبردار بولمق شرطلا

خریستان دیننده هم سیر عیسی علیه السلام وسیر حواریین
 ز تواریخ سائر اعزه ایله دین او گراتوله در).

بوقدرنک اوستینه، هر مسلمانغه بیش وقت نماز فرض عین
 بولدقندن هر مسلمان شهرده، فردده، قوریده، دیگزده حتی هیچ بر
 مسلمان بولماغان بریرده بولسون اوقات صلاتنی آکلاب، سمت
 قبله سینی استخراج ایدر درجهده جغرافیای ریاضیه دن خبردار
 بولمق لازمدر. جغرافیای ریاضیه دن بی خبر مسلمان سفرلرده،
 نزلرده دیگز لرده سمت قبله سینی تانودن و اصولی تحری اسبابندن
 عاجز و بوعجز و قصوری اوزینک غفلت و مساعله سی سببلی
 بولغانلقدن شبهه سز عاصی در و بناء علیه نمازینی شرایطله ادادن
 فاصردر. وهم بوللرده اوچراغان صولارنک طهارنک صلاحیتینی
 بلور ایچون - تورلی نرسه فاتشو برله صونک بوزولماوی یوز
 آرشین بولووی برله تقدیر ایدلگان ایچون - آنک اولچاوبنی
 بلمک، میراث فالغان یرلرده هر فایو وارث اوزینک حصه ارثیه سینی
 بخشنی آکلامق ایچون علم هندسه دن بر آز خبردار بولمق
 لازمدر. اوشانداق زکات، عشر کبی کوب مسلمان موئینه یوکالانه
 تورغان وظایف دینیه؛ و مسائل ارث؛ بیع، شرا، اجاره، رهن،
 دعوی کبی معاملات مشروعه نی تعدیل و تسویه حسابقه محتاج
 بولدقندن، اکثر مسلمانلرنک نهاییه علماری بولغان مکتب تربیه سنده
 علم حسابده بولنمق تیوشدر.

مسلمانلرنک مذکور توبان (برنجی) درجه تعلیملرینه وتربیه -
 تربیه مقتدر بولغان اماملر و معلملر حاضر لمک ایچون طبیعی یوفاریده
 ذکر ایدلیمش فنلرنک بارچه سینی تفصیل و اتقان برله او گراتور لک
 یوک مدرسهلر ضرور بولادر.

اول مدرسهلرده يتوشكان ماللر و معلملر قرآن حدیثنی تمام

تارمقلرى بىرلە بىلسونلر ، علم فقه و اخلاقده اطر افليچه ملكده بولسونلر ، يوقار يىدغى شرعاً لازم بولغان فنون رياضيه نى بىخا او قوتورلق بولسونلر . و قرآنى بىخشى آكلامق و آكا امتثال ايتما ايچون آنك بىورغان عجايب مصنوعات الهيه (احوال فلكيه و كائنا جويه و حوادث ارضيه) ده بىخشى تفكر ايتمك و بو يول ايله الله عظيمىنى و شوكتىنى بلمك و قوتلى ايمان حاصل ايتمك لازمدر . بوچون البته اول مصنوعاتقه متعلق فنلر لازمدر .

مشرق بىرلە مغربده بىر وقت معين ده وفات بولغان قىرنداشلر تىر كىلر بىنى تقسيمده ، مسلمانلر نىك هلالى روزه و سائر بىر اماملر بىن تعيين ده اماملر و خطيبلر علم هيات و نجومگه محتاج بولالار . خلق قىناعتلر در قدرلى بو عاملردن خبر دار بولمقلرى كىرك بولادىر و هم خسته آدمىلر نىك روزه لىرىن آچو كىبى ضرور تارده شربعم طرفندن مسلمان و عادل طبيب نىك فتوا سى حاجت كورلىگان ايچون اماملر نىك علم طب دن فى الجملة خبر لرى بولمق ضرور بولادىر . اشبو ذكر ايدامش ماده و سببلر گه بناء بىز نىك بتون بىر بوزنده گى

مسلمانلر قايو مملكتده بولسه لىر ده ۱۲-۱۳ عصر دن بىر و شو فنلر نى (رياضيات ، طبيعيات ، الهيات قىسملر بىنى) مدارس دينيه ده بىر درسى حسابنه او قوب كللىگانلر ، بارى استاذ و معلملر نىك اقتدار لىر نده غى تفاوت حسبىچه در سارى متفاوت بولغان : بعض مدارس علم قرآن و حديث متروك بولغان كىبى بعض فنون ده بتونلاى متروك بولغان . بعضلر نده ناقص روشده اصولسز او قوتولغان . بوندا قىصورلار يادىننى كىماىنغى آكلاب يىتمگاندن ، ياكه قوه ماليه مساعدا ايتمگاندن ، ياكه اربابى تىابولمغاندن بولوب كللىگاندر . بوخى دىنمز (قرآن ، حديث و فقه) بىورغى و اشارسى بوىنچه مذكور فنلر مبادىلرى مقدار نچه مسلمانلر نىك دىنى مدرسه لىر نده بولمقلر و او قولمقلرى لازمدر .

شعبان برله امر ايدلگان. باشقه آيلارده بو حکملر صريح بو ائمه مجتهدين دن سم بو بابده روايت منقول دگل، يالغوز عا متأخرين بو اشهر سائرده فکولر يني بيان ايتکانلر. بعض مصنفه رمضان وشعبان قياسلرنجه رؤيت يا اکمال روشلرينه حصر ايتکانلر بو روشده بزنگ بلادمز ايچون - بلوطلي، تومانلي، کوب توتو وبخارلي بولغانغه - بايتاق مشقت و حرج بولا. کوب تاخر باعت بولا. وغالبا بر کون روزه کم بولوب قضا سزده قبالو سيب بولادر.

علامه مرجاني فکرنجه رؤيت واکمال يالغوز رمضان وشعبان بولوب باشقه لرنی علم حساب قطعی افتضاسنجه تشيک، ياکه تکم سنه فاعده سي اوزره تعيين ايدلدر. بو فکر گه کوره بو بابده اولغان نصوص شرعيده رعایه ايدله وفنون رياضيهده التفات قالدولمی وکوب حرجلردن خلاص تابارغه يول آچيلا.

وبعضلر صرف حسابقه نظر ايله عمل قیلونی مناسب کورولر الککی علمادنده بو فکر نقل ايدلگان. کتب فتاوی بو فکرنی غ معتبر ديسه ائرده بر نص شرعی رد ايمسه بلکه تأويل وتوجه ايت فنون قطعیه ننگ مفادیني قبول ايتماو تيوشلی دگل ديلر. وبالجمله اشبو بابده مملکت علماسينگ يخشی فکر ايتوب

قرارغه کامکاری، وقرارلر يني محکمه شرعيه آر قیلی تأکید ايتدرو اتفاق اوزره عملگه قويمقلری لازمدر.

حاضرگی زمانده بو بابده اياک مهم اش يلنده بر آی قدرر توتوب و بر مرتبه قربان بوغاز لاودر. ايتولگان يوللرننگ فايده برله بولسه ده مذکور شعار دينمزي ساقلا رغه تروشساق انشا عندالله مؤ اخذ بولماسمز. اميد ايدله در کم اشبو مشورتني اعتبار ايدلر اخوان علم وارباب فکر توغری نظر ودرست فکولر يني اعمال

نتیجہ فکر لرینی «الدين والادب» مجلہ سی آر قبلی یا کہ باسٹقہ یول ایله
میدانغہ قویسه قرار و اتقاق ایچون یول آچیلور و لازم بولغان
خدمتار منک یوزده یا کہ مژده برسی اوتالمش بولور ایدی.

فقیر بو دفعه ده مجلہ ننگ الکی نشرنده برادرمن ملاحیب الرحمن
المسعودی جنابلرندن کوندرامش لایحه نی بوسنه ۹ نچی سان مجلہ ده
نشر ایلمش لایحه گه علاوه اعلان ایده من.

ملا عالم جان البارودی.

باب صیامده غی احادیثک ماده من ایچون مهملرندن بعضاری :
صوموا لرؤیتہ و أفطروا لرؤیتہ و ان غم علیکم فأکملوا عدة
شعبان ثلثین یوما . (بخاری و مسلم) . انا امة امیة لانکتب و لانحسب الشهر
هكذا (۱) و هكذا و هكذا (و عقد الابهام فی الثالثة) و الشهر هكذا و هكذا
و هكذا یعنی تمام ثلثین (۲) . مسلم .

نی ایتسه لرده ایتورلر .

مبالغه دیه سم کیئمیدر : رمضان آیندان برر کون اوتکاج
هر سنه ، کوب ییرلرده آی کورمک هوسنه کروب ، رمضان باشی
فلان کونده بولورغه نیوش ، بزنگ فلان دن خط بار شعبان باشن
فلان کیچده کور گانلر ، دیگان کبی سوزلر ایله توپلانوب
یوروب کیچنده تراویج اوقومق فکرینه کرماگه باشلیلر . بویله
واقعہ روسیه ننگ اسلام مرکزی کبی شهرلرنده بولدیغی ده نوادر دن
تو گلدر .

[۱] و اشار صلی الله علیه وسلم یندیبه المبارکتین ذاتی عشرة اصابع .
[۲] فهذا الحديث حملة الجمهور على ان الشهر قد يكون ثلثین وقد يكون
تسعا وعشرين وحملة البعض على التشيک بان يكون ثلثین مرة ثم بعده تسعا وعشرين
ثم ثلثین ثم تسعا وعشرين وهكذا وهو الاوفق بفن الحساب والا قرب الى الضبط
فلا حرج فيه .

هر سنه دورت کون تفاوت اوزره صيام افطار قبلديغمز کور
آلدنده بولغاچ، شعبان باشن کور گانلر بوکون تراويح اوفورمه
ديگانلرمن نك آراسنده اول تراويحمز، رمضان نك او چنچي، دورتيچ
کيچه لر نده توغرى كیلدکنده استبعاد قبلمه لي تو گلدر .

«صوموا لرؤيته» الخ حديث شريفنده رؤيتدن مراد، حقه
رؤيه بولماسدان، بلکه ما يثبت به الرؤيه اولدر کم شهود شا
بولغاچدان، آی نك بولوط آستوندان ياقيتيلغي بلونوب مسافر لر
يتاچی بولور درجه گه كيلگانچی كيچكمك نيك لازم ايكان؟
موندان منم درست، مقصودم عمومًا حساب ايله کرو
حساب ايله افطارغه چاقورماقم بولماسهده، شولايده حساب، نجر
آرقه سنده بر مرتبه شبهه سز آچق علم بيرسه، شريعه حقه مو
بالغانغه قويدیغی يوقدر ديمك بولام. علماء عظام، فقهاء كرامده بو
تكذيب قبلميلر: حساب بيردکی علم- يوق يالغان» ديو اصلا ايتميلر
نصوص شرعيه نك برهان عقلي غه فارشو كیلدکی يوق؛ عقل غه موافق
سندی ظاهر، حجتی واضح دليل نی شريعت هيچده رد قبلديغی يوق
بناء عليه عقلي برهانغه مخالف کورلگان آیات كريمه واحاديث
شريفه نی اوزلرن تاويل گه يول آچالر .

بونده برسؤال كيله: اويله بولغاچ نيك حسابنی رؤيت
رمضانده اعتبار قبلميلر؟

بونده ايکچی نرسه بار: علماء عظاممز حضرتلری «صوموا
لرؤيته» الخ حديث شريفی بوينجه، البته صيام نك بنده لر گه حکمی
بيلانمکی، آی کورلماشهده، يعنی کورو شرط بولماسهده، لاف
کورلو درجه سنه كيلمکی ايله مشروط ديلر .

اهل حساب قولنچه ايسه آی توغان بولسهده اول وقت

قياشدان بىك آز آيرلديغىندان آندە عامەيە رۇيە متصور توگل،
 بنا عليه اول وقتدە شرعا توماغان، يعنى رۇيە متصور بولور درجه گە
 كېلمەگان. قياشدان آي بىر كېچە قالماق ايله شرعا آي توغان
 اسملى بولوب، يعنى رۇيە درجه سنە كېلدى بولوب شرعى صيامنك
 سببى محقق بولا دېلر.

بوندە جملە معترضه كې بولسەدە شول سوز اورنلى كورلە:
 فقھانك بو ديدكلرينە قاراغاندە اهل حسابدان اوچ دورت
 كون صولك توگل، فقط بىر كون صولك بولسەدە احتياط بولوب،
 جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم نك «صوموا لرؤيتہ» الخ حديث
 شريفى نك ظاهرينە ايارمكدن عبارت بولوب فاللا ايكان. اويلە
 بولسە اوچنچى، دور تىنجى كېچدە تراويح او فوچيلارمز - آلابوغە
 اويازندە آنلر بار - نى ديورلر ايكان؟ درست آنلر، احتياط
 آر تىراقى كېچكمكدە ديورلر، دين اسمندن بوياب كورساتورلر:
 لکن اش آنك ايله بتمى، حقيقتنى ازليك ديسەك ايكىنچى ياقىدان
 پردە آچولا، احتمال عورت كورلوى.

علوم عربيه او قوغان اينتيلليگىنىت لردن بىر قوداشمز بوندە
 شويلە ايراد كلام قىلا: صوموا لرؤيتہ ديگانندە رۇيتدن مراد
 نىندى كەسەنك، نىندى كوز ايله، قوراللى كوزمى قورالسز كوز
 ايله رۇيتمى؟ البته بونك برسى ايله قطع ايدوب جواب بېرەم
 ديوب حاضرندە عامەنى فناءت قىلدرا آلمازسز، چونكە آچىق ميدانندە:
 صوموا لرؤيتہ الخ حديث شريفى برزمان خلقنە غنە خطاب توگل،
 بلکہ ظهوردين محمدى صلى الله عليه وسلم دن الى يوم القيام خطاب
 بولوب، هر زماندە زمانينە ياراشە كوز ايله قاراب كورمك، كورلو
 درجه سنە كېلمك بولوب زمانينە ياراشە خطابدر!
 موندان مك يىل الك بىر آيە كريمەنك يابر حديث شريفنك

تفسیری آكلانمافی بو كونگی تفسیر بو كونگی آكلاوغه مواه
 وشماسهده توشماس، لکن اونو تورغه یارامی هر زمانك اوز
 كوره باشقه حاجاتی ومعلوماتی بار، زمانمزنكده اوزینك حاجا
 هم اوزینه موافق معلوماتی باردر. رسول الله زماننده خطا
 آلازك عادی اوز كوزلرینه قاراب خطاب بولسه، زمانمزن
 نظر آقوراللی كوزلرینده شامل بولسه، آی توغانی كورلوردرجه
 کیلگانی قطعاً جزماً ثبوتی تقدیرنده، رمضان كرمی الی دیو بوروگرت
 سببی نرسه؟ دیدر.

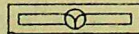
بوسوز بر قاراغانده جراً ایتلگان کبی كورلوب اعتبار
 ایدلماشهده، فقهاء عظامنك قار او برله قاراونك آراسنده آیر
 كورستدكلرن او یلاساق بوسوز گهده یول بیرورگه بولا. فقهاء
 عظام، توباندن قاراب كوروچی ایله یوغاریدان قاراب كوروچی
 آراسنده قوه، ضعفده آیرمه یاصیلار، مانع بولو بولماوغه، كوزنك
 قوه وضعغینه كوره آیرم حکم تعیین ایدلر.

ایندی او یله بولسه، بزم منارهنده قاراغان قوتلی كوزلر
 كورمگان نی برکمه تیلیسقبوب ایله كوروب آی نك تودیغندان
 یعنی رؤیه بولدیغندان خیر بیرسه، توباندن قار اوچیلرغه نسبه
 منارهدن قار اوچیغه شرعاً امتیاز بیرلسه، منارهدن قار اوچیغه نسبه
 قوراللی كورگه امتیاز بیرلوب نی او چون رمضان اثبات قیلمی مز
 حالبوکه سماویاتنك سیر و حرکتی هم حسابی، شوندی رؤیتلر
 ایله مؤیددر، حسابنك مدار ومبنی سی شویله قوتلی واسطه لر
 ترالمشدر.

خیر، جناب رسول اللهنك «انا امة امیة لانکتب ولانحسب» حدیث
 شریفیده بار، اول خاطرده؛ لکن بونده شول کیله: بو حدیث
 شریفنی جناب رسول الله نی معرضده سویلاگاندر، كرك جنابلری

علومی فقط تائید ربانی و فیض رحمانی بولوب انساندن تعلیم تعلم ایله
 بولماقدن بیانده بولسون، کرک آینی حساب ایله یورتمدکن
 بیانده بولسون، بو حدیث شریف حساب ایله استدلالغه منافی
 توگل، حساب ایله هلال اثباتی جوازن منع ایده آلمی کبی. چونکه مونده
 ولسده هلالده حساب ایله معامله قیلم اوغه عربنک امیتن سند کبی
 کورساتوب، آنلرنک حسابقه حاضرلنمدکلری گنه آکلانلماقدن،
 مومنی آندن طیمق توگلدن. بو قدر لیسى جناب رسول الله نك
 شول حدیث شریفده «لانکتب» قیدی بولا تورونده، علی الاختلاف
 جنابلری اوزیمو، توگلمو، لکن نیچکده قلم ایله یازلغان مکتوب کوندر وی
 ره ثابتدر. دیمک لزوم هم امتده حاضرلک کورلسه بونلر
 لیولا تورغان نرسه لردن توگلدن. بناء علیه، رمضان شریفده
 یکی اوچ کون افطارغه قاراغانده حسابنی زمانمز چه شرعی ادله یه
 نرتمکمز آرتقدر، چونکه حسابنک مدار و مبنی سی ینه دقتلی
 رؤیتلر گه نرالکاندن. بونلر هر طرفدن بحث مکالمه نی قابل گنه
 وگل، اسلامیتنک بررکنینه لابد بولغان عمل بولدیغندان مونده
 هر نقطه غه جیولماقمز لازمدن. علمامز بونده قصد قیلسه لر البته
 هم کورساتورلر، لکن دینه خدمه نسیه نی قبول قیلمادیغندان
 وحانی محکمه نرک بوکار چه بو مسئله گه حمیت سز قارادیغن غنه
 بییم، بوندن صوگده مساهله سی تبریک تشکر ایدلور توگل، وجدانا
 جازات استر.

حیب الرحمن مسعودی.

دين مسئله لرنده اختلاف .

معلومدر كه بايتاق و قتلر ده بر نرسه نك شرعاً درست بولا
يا كه درست بولماوي حقهنده ملالر و خلق آراسنده كوب اختلا
بولالا . برسي بر نرسه نك شرعاً درست بولوييني دعوي ايدوب
كيتري كنده، ايكنچيسي درست دگل، حرام يا كه مكر وه بولويينه
دليللا . بعض مسئله لر بيك زورغه كيتوب، خلق ايضي
بر بيريله نزاع و مناظره ايتهلر . خلق آراسنده بو
مناظرلر، آنلر نك احوال روحيله لرينه، درجه تر قيلرينه فار
تورلي وقتده تور ليچه بولادر .

بز نك قورصاوي، مرجاني و قتلر ننده نزا اعلى مسئله لر، قد
تونلرده يسيع، آي مسئله لر ننده حساب ايله عمل، تشهدده اشاره،
و حدوث عالم بحثلري، اهل كتاب ذبيحه سي، روسچه او قو درست
درست دگلمي كيبلر دن عبارت ايدى . صو گره اصول جديده
او فوتو، فار اناقتالر استعمال ايتو، كرسي گه اولتورو، قزلر
يازو او گرانو، عربى القبا حرفلري آراسينه پ، چ، گ حرفلر
آرتدرو، امام معلم لر گه وظيفه بيرو، تاريخ جغرافيه و باشقه
درسلري، تفسير حديث علملري، اجتهاد تقليد مسئله لر، دخي صو
قرآننى ترجمه، خاتون قزلرني تربيه روشي و حجاب، هر نور
كيو ملر كيو، تورلي اويونلر اويناو، تياتر و ادبيات كيچه لري، قزلر
روسچه او فوتو و بونلر غه باشقه بايتاق مسئله لر اور ناغه قوبولر
اوشبو مسئله لر نك هر قايو سنده ديار لك خلق ايكي گه آيرلر
شرعاً درست بولوب بولماوي حقهنده مذاكره و نزاع ايتمكه .
قايوسي اوزينك دعواسيني درست گه چيغارر غه طرشوب،
دليللر، شريعت كتابلر نندن و عالملر دن روايتلر كوسترمكه،
روايتلرني ياكه قرآن و حديث ده بولغان سوزلرني اوزلر
مقصود و مدعي لرينه، تاويل ايدوب بولسه ده، تطبيق ايتلر

شمقده در . ایکی طرف نكڭده كو كلن تابارغه طرشقان كئی لر ،
 ه نادان راق مالار ، اوشبو اختلافلی مسئله لر ، یاكه اوز لری آچیق
 كلاب یتمگان هر بر مسئله صور العان صاین ، جهالت رینی باشرر
 چون « اول مسئله اختلافلی ایندی » دیوب آچیق جواب ویرمای ،
 ابلرغه ، مراجعت ایدوب یخشی تقمیش ایتمای ، چو بالتوب قالدرالر .
 نورلی نزا علردن ، معناسز حاصلسز اختلافلردن عالی
 ریعت اسلامیه نی ، بتون بتونه اختلافدن عبارت توسلی کوسه
 بوش ایسه اعتقادنك ضعیف لنوینه ، خلق نكڭ دینده مساهله
 قوینه ، شریعتده بولغان امر نهی لر نكڭ اعتباری آز ابوغه ، اسلام
 نینی نكڭ عالی و مقدس لیکن کیمتوگه ، خلق آراسنده اختلاف صالحوغه ،
 دین دشمنلر نكڭ طعن ایتوینه سبب بولادر .

شریعتدن یخشی خبردار بولمغان مالار نكڭ کوب مسئله لر نی
 اختلافلی دیوب قالدرولری ، بعض غافل لایبالی مالار نكڭ هر نرسه نكڭ
 جوازینه ضعیف گنه بولسه ده روایت تابوب ، بزوقاق قیلو یولن
 قورستولری ، بعض مالار نكڭ هر نرسه ده آرتق شدت اورنسز
 حیاطغه بیرلوب کیتوب ، شرعاً درست بولغان (یا که سنتده عصر
 سعادتده ثابت بولغان) نرسه لر نی درست توگل دیه سویله ولری
 بیلی ، برتورلی عوام خلقی آراسنده : « شریعت فایده نارسا كڭ آنده
 را . شریعتدن هر نرسه گه بول تابوب بولا » دیوب یا که « شریعت نكڭ
 لی بیك نچکه ، بوز مانده شریعت یولی بر له گنه یوروب بولی »
 خطا ، شریعت گه آچیق خلاف بولغان سوز لر تار العان . اشبو
 رنده مذکور بولغان آفت و خطا لر نكڭ ایك کوبی ، شرعی مسئله لرده
 وایت لر نی تیکشوروب ، قطعی جواب ویرمایچه اختلافلی دیوب
 لدرودن کیله در .

مسئله صورالدقده ، یا که خلقغه و عظم سویله دکده مسئله لر نكڭ

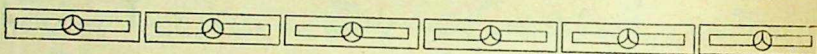
اختلافی باقلرن واختلافی سویله مک، سنت ایله عمل ایته تورغان عالم نك اشئ توگلدر. رسول الله، اصحاب کرام، سلف صالحین یولینه مخالقدر. شونك ایچون فقه کتابلر ندهده، مسئله صور الد اختلافی دیوب جواب ویرمای، بلکه مفتی به، قول اصح، استحساص مصلحت قاعده لرینه رعایه ایلوب آچیق جواب بیررگه تور ایله در. اوشبو اش اسلام روحینه، سلف حالینه ده بیک موافق صاحب شریعت بولغان رسول الله صلی الله علیه وسلم هر آچیق ایلوب ئوزوب ایته، خلفاء راشدین حاضرانلری آنك یول ایله باروب، هر بر صور الغان مسئله گه آچیق جواب بیررگه اکرده آچیق بلماسه لر، یا که مسئله شبهه لی بولسه، الوغ صحابه لر عقلی کشیلر نی جیوب کیگاش ایلوب مسئله نی آچیق حل ایلوب جواب بیررلر، مسئله صور اوچیلر نی تردد و شبهه ایچنده قالدر. ایدی.

آنلردن صوتغی تابعون، تبع تابعین لرده اوشبو یول ایله ایبتدی لر. بیوک اماملر ابو حنیفه، مالک، شافعی، احمد حضرتلر همده آنلردن صوگ اوشبوز مانمزغه قدر بولغان زور عالم لر یولی ایله یوروب، برر شبهه لی مسئله صور الدقده شول خصوص بولغان قرآن و حدیث لر نی، عالم لر نك فتوی و دلیللرن او یلا تورلی طرفلر نی اولجاب، مصلحت عمومیه، قاعده اسلامی قایوسی موافق راق بولسه شونك بوینچه جواب بیررلر. آج بلماز سه لر «بو مسئله نی بلمیم» دیه سکوت ایته لر ایدی.

بزم تاتارلر آراسنده بولغان زور عالم لر نك ده اوشبو روشده اولمشدر. تاتارلر آراسندن باشلاب کوب خد کورستان مرچانی حضرتلری ملالرنك اختلاف لرینه ایچی بو اوزندن بر مسئله صور الدقده قطعی جواب بیرر تورغان اول

عض وقلدرده جزئی گنه بر مسئله حقنده کوب کتاب آفتاروب مسئلهنی
 صلندن آکلاب یتکاچکنه جواب بیره تورغان اولمشدر .
 بروقت بر آدم مرجانی گه کیلوب، بر مسئله صورادفده: «میقا
 رور بر اش چیمغاردک. بو مسئلهده بعض فقها سوزی خاطرمده اولسهده
 هل تحقیق نظری خاطرمده فالماغان. بو مسئلهنک تفصیلی یازلغان
 کتاب حاضرده مخزن (کالاداوی)ده اولوب، آنی از لهب آلورغه
 رر ساعت وقت کیرهک. شونی تابماینچه مینمده کو کلم طنچلیق
 امان» دیمش. سوگره «فلان ملادن صوراساک، بو مسئلهنک جوابنی
 یک یظلگنه بیر گان بولور ایدی» دیوب کوب ملالرنک شرعی
 توالرده مساهله لرینی، اصلینی، دلیل لرینی تیکشورمای، کوزلرینه
 کورنگان، خاطرلرنده فالغان هر بر روایت ایله فتوی بیرو-
 رینی آکلامشدر.

شهر شرف.

استقبال قایغوسی .

[سمرقندده چیغتای نلنده چیقا تورغان «آینه» مجله نندن. اوز رسم
 خطی اوزره نقل ایدلمش بر مقاله نافعه].

معلوم دور که بر ملت نک ترقیسی علم ایله بولوب، علمی بار
 ملت نک استقبالی منور و اوزی آسایشده هم اجنبیلر قاشیده مهابت-
 یک و حرمت لیک کورونور. صاحب علم و مترقی ملت لرنک
 علامتلرندن بعضی سی شولکه ابتدائی مکتب لری منتظم بولوب، اورته
 عالی هر تورلی مدرسه لری بولادور. بو مدرسه لرده اوقوب
 چیقگان بالالری فعال آدم بولوب حال و درجه لر یگه مناسب
 یش-هنر، تجارت و روحانی اورونلرغه کیریشوب کیتارلر. شو
 یول ایله متمدن ملت لری اوز ایشلرینی اوزلری باشقاروب هیچ وجه دن
 وزگه لر گه محتاج بولمای راحت راحت یا شایدورلر. اوز

مدرسەلەر يىگە دىنى، دىناۋى علم و فنلارنى لازىمچە اورگانوب چقار
 آنك اوچون نەدىنلارنى قولدىن بىرورلار، ونە دىناۋى ايشلار
 دىمك كە هر قوم نك سعادتى علم ايله دور. سوسىز بالق تىر
 قالمة گن كىبى، علم سىز اتفاقسىز ملت لار نك ياشايە آلماسىنگى طبعى دو
 من بو محل دە علم و فن قطار يىندە ثروت يعنى بايلىكنى ياز مادىم. حال
 تر بىكچىلىك شرطلارنى نك بىرسى آقچە و مال ايدى. چونكە
 و ملك علم نك نهايت سىز ثمرلار بىدن بىر جزئى دور. علمى بار
 آز گنە حرىكت و غيرت قىلسە البتە باى بولور.

يوقار يىدە علم لىك ملت لار ياشايدور دىمىش ايدىم. شو
 عكسچە نادان ملت لار مطلقا ياشاماس، ندرىجى يوق بولور.
 الخصوص بوز مانده علم زمانى سىز ملت نك ياشامايىچە تىز ايك
 منقرض بولوشى مقرر دور. بور و نغى زمانده تىمور يول، پاراخو
 نلگراف، آيروپلان و شونىنگە اوخشاش مدنيت اسبابلارى يوقلىگىدور
 دىيادە گى حكومتلار بىر بىدن اوزاق توروب يىكدىگىرى نك قوئۇسك
 و مالىيە سىنى تمام بىلماس ايدى. شونك اوچون حكومتلار نك بىر
 اوستىنگە باروب هجوم قىلىشى نهايتدە مشكل ايدى. شول وجه
 اولگى زمانده گى حكومتلار نك احوالى احياناً تبدلات و تغيرات
 اوچرار ايدى. اما بوز زمان بولسە بتون بشقە دور. علم و فن
 تر قىسى و ياردىمى ايله بىر يوز يىندە گى مختلف ملت لار نك هر نوع احو
 متمدن يا اور پائىلر نك كوزى آلدىندە دور.

بودنيا « حيات مبارزه سى » ميدانى بولسا گانيدن هر كوجى
 نىمىرسە كوچسىزىنى ايزر، يوتار. بو قانون طبيعت هر بىر جانم
 و جانلىك نرسەلر حقيده عمومى و جارى بولوب كىلمكده دور.
 مثلاً غر بدم گى اميرىكا حكومتى شرفده گى ياپونىيانى بالفرض كوچ
 تابسه، دنگز ايچىدن كىلوب بىر آى ظرفىدە تمام ياپونىيانى اس

سخبر ایتماقی ممکن دور . آنک او چون دور که زمانمیز داگی
کومتلر باشیغه تیز تیز یاگی حادثه لر واقع بواوب اوشبو زمان
لاحی ایله فوراللانمگان حکومتلر اوز مملکت واستقلال لریدن
نوروم بولماقده دورلر .

مثال او چون حاضرگی زمانمیزده کم علم و بی پر والیگیدن جنت
ی شهرلر ییدن آیریلوب ، یوزمینک لرچه عسکر و بی گناه
نون و بالا چقه لرینک نلغیغه سبب بولمگان تورکیه حکومتی ایله ،
دانلیک و اوز ایچنده گی فتنه واغتمشاش سببلی براییکی همسایه سی نك
زاقیغه ایلنوب محتضرلیک حالتیغه کیلگان فاس حکومتی نی
ورسانورمیز که بولر هر بر کوزی آچیق جریده خوانلر که
لومدور . هکذا ایران .

ایمدی کیلایلوک مقصدیمیزغه: بزلرنک زمانه غه موافق یعنی
مانچه احتیاجمیز که یار ایتورگان مکتب ، مدرسه و دارالصناعه لریمز
ایله ، زمانی علم و فنلرنی بیلا تورگان علما ، اغنیا تجار لریمز و هنر
مدرلریمز یوق تاکه بزلر هم اوز گه لر قاشیده اوشبو « مبارزه حیات »
یداننده ایزیلما ی علمیمز ایله دینمیزی ، مالیمز ایله حیاتمیزی محافظه
یلوب یاشاساک . شوندا ی قیلمگانمز حالده ، باره باره آخر حالمز
ا، بالالریمز نك ایشی- آواه بولوب هم دین و هم دنیا میزی قولدن
روب منقرض بولورمز . اوشبو وقتدن باشلاب استقبال غمینی
ب ، تأمین استقبالمز یولیده حرکت قیلماق- هر بریمز نك وظیفه
زم الاداه دور .

حکمتلى سوزلر.

(شیخ سعدى دن)

جوماردلق آغاچى قايدىغنه نامرلانساده بوتاق وتارماقلا
 كوكلر گه قدر چغا. اگر آنك ييمشمن اميد ايتسهك، «منت» پچه
 برله نامرن كيسمه!

عملسز عالم - قولينه فانار توتقان صوقرغه اوخشى: ك
 يول كورسهته، اما اوزى يول بلمى.

اون كشى بر طابنده آشيلار؛ اما ايكى ات بر اول
 ياننده تالاشلار.

* نادان كشيگه سويلهشمى طورودنده ياخشى اش يوق.
 آگلاسا نادانده بولماس ايدى!

هر كمنك اوز عقلى اوزينه كامل واوز بالاسى اوزينه ما
 بولوب كورنه.
 يير يوزنده عقل برده قالماغان تقديردهده هيچ كم
 عقلسز» ديمهسن.

بر يهودى برله مسلمان اشبو روشچه نزاع ايتشه لر اي
 مسلمان: - اگر سوزم درست بولماسا، يهودى بول
 ئوليم!

يهودى: - تورات برله يمين ايتهم، اگر يالغان سويله
 سينك كبك مسلمان بوليم!

